

סריקת הנוף: בחינת המתרחש בתחום שלך

Scanning the Landscape: Finding Out What's Going On in Your Field

מאמר זה עוסק בחשיבות סריקת התחום שבו עוסקת הקרן. הסריקה היא תהליך חיוני המסייע לקרן להגדיל את נקודת המבט שלה על התחום ולבחון אותו בשלמותו. המאמר מפרט את חשיבות הסריקה ואת האופן המומלץ לביצועה, ומספק עצות רבות לצורך השגת סריקה יעילה. גם תורמים פרטיים יכולים לעסוק בסריקת תחום הנתינה שבו הם בחרו לצורך הבנה רבה יותר של פעילותם. המאמר נכתב בשנת 2012 על ידי חברי פרויקט GrantCraft, שמופעל בשיתוף של ארגון [Foundation Center](#) המשמש מקור ידע ותמיכה לארגוני נתינה רבים, וארגון [European Foundation Centre](#) המספק שירותים לקרנות רבות באירופה ומקדם שיתופי פעולה שונים.

חשיבות סריקת התחום

מהי סריקת תחום? הסריקה היא **מבט כולל על התחום שבו עוסקת הקרן, שמטרתו היא זיהוי הזדמנויות, צרכים ופערים**. הסריקה יכולה לסייע בתחומים הבאים:

- סיוע לקרן להבין כיצד פעילותה משתלבת בתחום הרחב שבו פועלים גם גורמים נוספים
- לימוד תחום פעילות חדש שהקרן לא פעלה בו בעבר
- מציאת פרויקטים חדשים שבהם יכולה הקרן להשקיע
- אימוץ נקודת מבט רעננה על פעילויות שאותן יזמה הקרן בעבר
- עמידה בטרנדים חדשים בתחום שאותם רוצה הקרן לאמץ
- מיפוי הפעילות העתידית שבה רוצה לעסוק הקרן

ישנן סיבות שונות שבגללן בוחרות קרנות לבצע סריקה. תהליך הסריקה לא חייב להיות ארוך ומסובך, אבל הוא חייב להיות יסודי. **ראשית על הקרן להגדיר מהי הסיבה לעריכת הסריקה של התחום**. הסריקה יכולה לשמש את הקרן לצורך המטרות הבאות:

- מציאת כיוון אסטרטגי
- הקשבה לאנשי מפתח המדווחים מהשטח
- הבנת אתגרים חדשים העומדים בפניה
- מיפוי האווירה שבתחום הנתינה, כלומר הכרת הגורמים האחרים הפועלים בתחום
- סינכרון מידע, מציאת מטרות זנוחות בתחום החדש

לאחר הגדרת מטרת הסריקה יש להגדיר את התוכן שלה – אילו שאלות ישאלו, כיצד יש לשאול אותן. כך ניתן להפוך את הסריקה ליעילה:

- שאלו שאלות כלליות או ממוקדות, בהתאם לתשובות שתמצאו לקבל.
- הזמינו את המשיבים להיכנס לנעליכם – שתפו אותם במצבכם ובמגבלות שבמסגרתן אתם פועלים.
- נסחו את השאלות באופן ניטרלי כדי שלא תקבלו רק תשובות שאותן אתם רוצים לשמוע.
- תנו למשיבים מקום לענות, אל תשתלטו על השיחה.
- שתפו את התשובות עם אנשים אחרים תוך כדי תהליך הסריקה כדי לשאול לדעתם על אופי השאלות, ושנו את שאלותיכם במקרה הצורך. ייתכן שתגלו, למשל, שלא חשבתם על שאלה מסוימת.

מומלץ להתחיל את הסריקה בראיונות אישיים עם גורמי מפתח חשובים ונבחרים מהתחום. בנוסף לכך, הסריקה יכולה להתבצע גם באמצעים רבים ומגוונים: סקרים, שימוש בשירותי יועצים מקצועיים, קבוצות מיקוד, צוותי חשיבה או בכלים השונים הזמינים במדיה החברתית. אמצעים אלה יכולים לסייע לכם להשלים את המידע שנאסף בראיונות האישיים.

הסריקה יכולה להיות שימושית במיוחד אם היא מתרכזת באזורים בתחום שאותם הקרן לא מכירה, באנשים שמהם היא עדיין לא אספה מידע ובנושאים שאותם היא לא בחנה קודם. לשם כך **על הקרן לבחון את הרקע שלה עצמה** – מהם התחומים שבהם היא מתמחה? מהם התחומים המוכרים לה פחות? כיצד ניתן להשיג נקודות מבט מגוונות באמצעות הסריקה? ניתן לעשות זאת על ידי ביצוע הפעולות הבאות:

- דברו עם אנשים מדיציפלינות שונות, מקומות שונים ורמות מעורבות מגוונות. כך יתקבל מגוון של נקודות מבט.
- חפשו נקודות מבט הסותרות את נקודת המבט של הקרן, דברו עם אנשים שדעתם מנוגדת לשלכם כדי לגלות את מקורות הידע שלהם.
- מצאו אנשים בעלי ניסיון שונה משלכם. הם יוכלו לשפוך אור על פינות בלתי מוכרות בתחום.
- שאלו את אנשי הקשר שלכם מיהם אנשי הקשר שלהם. כך תכירו אנשים שלא היכרתם עד כה.
- הקשיבו לאנשים הקרובים לבעיה עצמה בתחום. כך תקבלו מידע מיד ראשונה.
- אם אתם מרכיבים צוות חשיבה, בחרו באנשים פתוחים לרעיונות ומשתפי פעולה. כך הדיון יהיה ער וחדשני יותר.

סריקה אינה חייבת להיות פעילות חד פעמית, אלא פעולה מתמשכת שחוזרת על עצמה. סריקה מתמשכת יכולה לכלול יצירת קשר חוזר עם מקבלי התרומה לצורך קבלת משוב, איסוף נתונים ממקורות חדשניים שונים, שיטוט ברשתות החברתיות, דיונים בלתי פורמליים על בעיות שצצות ותדרוך עומק ממומחים בנושאים ספציפיים. תורמים וקרנות רבים בימינו מבצעים סריקות מתמשכות כחלק מהפעילות השוטפת שעוזרת להם להיות מודעים להקשר הכללי של פעילותם, להיות פתוחים לרעיונות חדשים וליצור קשר עם רשתות רחבות יותר.

סריקה המתבצעת כהלכה יכולה לסייע לאנשים נוספים שאינם חלק מהקרן. קרנות רבות משתפות את האנשים שלקחו חלק בסריקה בתוצאות שהתקבלו, כמו גם אנשים אחרים בתחום. הידע שנאסף בסריקה יכול לסייע לקרן כולה, לארגונים אחרים ולגורמים נוספים בתחום כולו.

לסיכום, כמה עצות חשובות שיש ליישם בעת ביצוע הסריקה:

1. חשבו על הסריקה כעל **הזדמנות פז לעצור ולהקשיב לכמה שחקני מפתח**. צרו קשר עם אנשים שאיתם אתם לא מדברים בדרך כלל.
2. **הגדירו את מטרת הסריקה**, אך אל תיצמדו אליהן אם אתם רואים שיש צורך בשינוי המטרות ההתחלתיות.
3. **השתמשו בסריקה ליצירת מערכות יחסים ורשתות של אנשי קשר** שסייעו לכם להיכנס לעומק של התחום.
4. **התייעצו עם עמיתים בעת הגדרת הסריקה**, בעת תחילת הסריקה ובעת גיבוש הממצאים. הם יסייעו לכם לראות דברים שאתם לא רואים.
5. **שקלו שיתוף פעולה עם קרנות אחרות** לצורך הסריקה, באופן שוטף או חד פעמי.
6. **השתמשו בכלים טכנולוגיים** כגון מאגרי חיפוש, מאגרי חדשות ועוד לצורך סריקה יעילה ומתקדמת.
7. **השתדלו לסרוק באופן מתמשך וחוזר**, גם אם אתם עסוקים מעל הראש. כך תוכלו להמשיך לפתח את פעילות הנתינה ולהתאימה למתרחש בשטח.

סיכום

פעלות הסריקה היא פעילות חיונית בימינו לקרן אשר רוצה לוודא כי היא פועלת באופן המתאים לתחום שבו היא בחרה, ולבחון כיצד פעילותה מתקבלת בשטח עצמו. הסריקה היא תהליך מומלץ לכל קרן או תורם המעוניינים ליצור קשר טוב יותר עם השטח, למצוא פרויקטים חדשים ולוודא כי פעילותם אכן משיגה תוצאות בהתאם לצרכים בתחום.

את המאמר המלא ניתן למצוא בקישור הבא:

<http://www.grantcraft.org/?pageid=1352>